

Prop. 92 L

(2023–2024)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i lov 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militærpersoner og lov 13. desember 1946 nr. 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner – (refusjon av egenandeler ved varig innleggelse i institusjon i utlandet)

*Tilråding fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet 12. april 2024,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Støre)*

1 Proposisjonens hovedinnhold og bakgrunn

Arbeids- og inkluderingsdepartementet legger i denne proposisjonen fram forslag til endringer i følgende lover:

- lov 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militærpersoner
- lov 13. desember 1946 nr. 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner.

Lovendringene går i hovedsak ut på at krigspensjonister, herunder krigsseilere, kan søke Arbeids- og velferdsetaten om å få refusjon for betalte egenandeler i forbindelse med varig innleggelse i institusjoner som syke- eller aldershjem i utlandet. Refusjon forutsetter at pensjonen reduseres tilsvarende den reduksjonen krigspensjonister får ved varig innleggelse i syke- eller aldershjem i Norge.

Bakgrunnen for forslaget er Stortingets anmodningsvedtak 9. april 2024:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at krigsseilere som mottar krigspensjon, og som under andre verdenskrig ble pålagt av den norske stat aktivitet som medførte direkte fare for eget liv og helse, sikres nødvendig bistand for å sikre en verdig alderdom uavhengig av om de i dag er norske statsborgere bosatt i Norge eller har utvandret til andre land.»

Anmodningsvedtaket bygger på Arbeids- og sosialkomiteens enstemmige innstilling 21. mars 2024, jf. Innst. 246 S (2023–2024). jf. Dokument 8:72 S (2023–2024) fra stortingsrepresentantene Sylvi Listhaug, Dagfinn Henrik Olsen, Bård Hoksrud, Silje Hjemdal og Frank Edvard Sve om å sikre krigsseilerne en verdig alderdom.

I komiteens merknader vises det blant annet til at det haster å få på plass en ordning som sikrer

Endringer i lov 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militærpersoner og lov 13. desember 1946 nr. 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner – (refusjon av egenandeler ved varig innleggelse i institusjon i utlandet)

de svært få gjenlevende krigsseilerne som bor i utlandet elementære velferdsgoder som opphold på sykehjem. Av merknadene for øvrig framgår det at komiteen er omforent om at regjeringen ved oppfølgingen av anmodningsvedtaket må foreta tilpasninger i regelverket slik at krigspensjonister som varig innlegges i syke- eller aldershjem i utlandet ivaretas på linje med krigspensjonister som varig innlegges i syke- eller aldershjem i Norge. Komiteen understreker at regelverkstilpasningene kan gjennomføres i form av at krigspensjonistene får refundert egenandelene når de innlegges i syke- eller aldershjem i utlandet. Utbetalingen av krigspensjon til de aktuelle krigspensjonistene bør reduseres tilsvarende den reduksjonen krigspensjonister bosatt i Norge får ved varig innleggelse i syke- eller aldershjem. Komiteen mener forslaget vil sikre krigspensjonister som er varig innlagt i syke- eller aldershjem i utlandet en trygg og verdig alderdom, på linje med alderdommen til krigspensjonister som varig er innlagt i syke- eller aldershjem i Norge.

2 Gjeldende rett

Ved krigsutbruddet i 1940 fantes det ingen alminnelig pensjonsordning for krigsskadde eller etterlatte etter falne. Den 9. desember 1941 vedtok daværende Sosialdepartementet to forordninger, én om krigspensjonering for militærpersoner og én for sivilpersoner. De gjeldende hovedlovene om krigspensjonering er dels bygget på og dels en videreføring av disse forordningene.

Hovedlovene er lov om krigspensjonering for militærpersoner 13. desember 1946 (militærloven), som omfatter militærpersoner som tjenestegjorde under andre verdenskrig, og lov om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner 13. desember 1946 (sivilloven), som gjelder sivilpersoner som ble påført skade ved krigsulykke i Norge, på norske skip eller i fiendtlig politisk fangenskap. Stortinget har i etterkant vedtatt utvidelser av ordningene som blant annet er av særlig betydning for krigsseilerne. I 1951 ble det vedtatt en bestemmelse som gir sjøfolk rett til krigspensjon i tilfeller skaden ikke skyldes krigsulykke, men langvarige påkjenninger. Videre ble det i 1968 vedtatt regler som lempet på kravet til årsakssammenheng mellom krigsdeltakelsen og uførheten, blant annet for personer som i tidsrommet 8. april 1940 til 2. september 1945 tjenestegjorde i krigsfarvann.

Krigspensjonsordningen var opprinnelig innrettet slik at mange krigsseilere som ikke var fysisk skadd, men som hadde store helseutfordringer knyttet til langvarige påkjenninger som følge av innsatsen de ble påkrevd å gjøre for et Norge i krig, ikke ble tilstrekkelig ivaretatt. Lovendringene i 1951 og 1968 var derfor viktige for de mange krigsseilerne som var blitt uføre etter krigens slutt.

Krigspensjoneringsordningens sentrale ytelser er invalidepensjon, enkepensjon og barnpensjon, se militærloven §§ 3 a, 13 og 15 og sivilloven §§ 8, 17 og 19. I tillegg ytes stønad til blant annet medisinsk behandling.

Folketrygdloven kapittel 5 har regler om stønad ved helsetjenester. Folketrygdloven kapittel 5 håndheves av Helsedirektoratets ytre etat (HELFO), med Helse- og omsorgsdepartementet som ansvarlig fagdepartement. Stønadskapitlet suppleres av avtaler med andre land, herunder EØS-avtalen. Krigspensjoneringsordningen har en videre dekningsadgang enn etter folketrygdloven kapittel 5. I henhold til militærloven § 3 og sivilloven § 5 kan krigspensjonister få dekket nødvendige utgifter til medisinsk behandling på grunn av krigsskaden, for eksempel utgifter til legehjelp, medisiner, kur og pleie, i tilfelle på sykehus eller annen kuranstalt, tannbehandling, fysisk behandling, kiropraktorbehandling, hjemmesykepleie, kuropphold og rekonvalesensopphold, samt nødvendige utgifter til transport i forbindelse med behandlingen.

Lovene hjemler ikke refusjon av utgifter til varig innleggelse i institusjoner som for eksempel syke- eller aldershjem. Men Arbeids- og velferds-etaten dekker utgifter til medisinsk behandling på syke- eller aldershjem, hvis det dokumenteres hva behandlingen går ut på og hva den koster.

Krigspensjonister som er medlemmer i folketrygden og blir varig innlagt i institusjon, får redusert folketrygdpensjonen og krigspensjonen gjennom vederlagstrekk til kommunen. Norske myndigheter gjør ikke tilsvarende trekk i pensjon ved varig institusjonsopphold i tilfeller der krigspensjonisten ikke er omfattet av det norske trygdesystemet.

Militærloven § 3 og sivilloven § 6 har nærmere regler om ytelser under opphold i institusjon og endring av ytelsene. Sivilloven § 6 nr. 4 har følgende ordlyd:

«Får den skadede fri kur og pleie i institusjon under statlig ansvar, eller i anstalt under kriminalomsorgen, ytes stønad med uforandret beløp til og med den tredje kalendermåneden etter den

Endringer i lov 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militærpersoner og lov 13. desember 1946 nr. 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner – (refusjon av egenandeler ved varig innleggelse i institusjon i utlandet)

måneden forpleiningen tok til. Dersom innleggning er for skade eller sykdom som går inn under loven her, ytes full invalidepensjon med eventuelle forsørgingstillegg.

Ved forpleining ut over nevnte tidsrom skal det til enslig person utbetales så stor del av nevnte ytelse at denne sammen med eventuelle andre pensjons- og trygdeytelser, svarer til 37 prosent av den fulle invalidepensjon, dog ikke mer enn nevnt i første ledd.

For den som forsørger ektefelle og barn, skal slik stønad ut over nevnte tidsrom svare til en fjerdedel av folketrygdens grunnbeløp tillagt familiestønad etter reglene i §§ 17 og 19, dog ikke mer enn nevnt i første ledd.

Bestemmelsene i første og andre ledd gjelder ikke for opphold i somatiske sykehusavdelinger.

Kongen kan gi nærmere regler om ytelser under fri kur og pleie etter denne lov.

Bestemmelsen i nr. 1 annet ledd gjelder på tilsvarende måte.

Bestemmelsen etter annet ledd om full minsteytelse på 37 prosent skal også gjelde ved innleggelse i sykehjem m.v.»

En bestemmelse med tilsvarende innhold fins i militærloven § 3 nr. 4.

Reglene slår fast at ved innleggelse i helseinstitusjon skal krigspensjonen reduseres etter en friperiode. Redusert pensjon etter samordning skal utgjøre 37 prosent av full pensjon, før samordning med andre trygde- og pensjonsytelser. Dersom krigspensjonisten forsørger ektefelle og/eller barn, skal krigspensjonen før samordning likevel minst utgjøre full krigsenkepensjon og eventuell barnpensjon, tillagt 0,25 G.

Veletablert praksis ved krav om dekning av utgifter til medisinsk behandling i utlandet innebærer at det gjøres unntak med tilsvarende dekning som her i landet. Således er det ikke et lovbestemt krav på full refusjon, og av likhetshensyn synes det rimelig at utgiftene er begrenset til de offentlige takstene i Norge, slik som for krigspensjonister bosatt her. Det tilføyes at verken krigspensjon eller andre ytelser en krigspensjonist bosatt i utlandet har krav på under krigspensjoneordningene, indekseres ut ifra levekostnadene i landet vedkommende har valgt å flytte til.

Militærloven § 23 og sivilloven § 31 har bestemmelser som tilsier at retten til ytelser fra krigspensjonsordningene faller bort hvis krigspensjonisten tar bopel i utlandet, men at Arbeids- og velferdsetaten i sin praksis kan gjøre unntak fra reglene når det finnes rimelig.

3 Departementets vurdering og forslag

Departementet viser til at krigsseilerne gjorde en uvurderlig innsats under andre verdenskrig, og bidro til at Norge igjen ble fritt 8. mai 1945. Det er utvilsomt slik at handelsflåten innsats var Norges viktigste bidrag til den allierte seieren. Samtidig var verken skipene eller sjøfolkene forberedt på krig, noe som gjør at sjøfolkenes innsats stiger enda mer i aktelse. Den innsatsen krigsseilerne la for dagen under svært krevende og farlige forhold, blir aldri glemt.

Departementet er opptatt av at det skal være gode økonomiske ordninger for krigspensjonistene. De er omfattet av egen lovgivning som sikrer økonomisk kompensasjon for skader på grunn av krigsinnsatsen. Krigspensjonens nivå innebærer at ingen andre grupper har så rause lovfestede økonomiske ordninger som krigspensjonistene. Krigspensjonen, og øvrige rettigheter krigspensjonistene har, ytes uavhengig av om de fortsatt bor i Norge og om de fortsatt er omfattet av det norske trygdesystemet.

Stortinget peker i anmodningsvedtak 4. april 2024 på at regelverket bør tilpasses slik at krigsseilere som bor i utlandet får dekket egenandeler ved opphold på sykehjem der, med formål om en klarere likebehandling av krigsseilere bosatt i og utenfor Norge.

Departementet anser at det er mulig å tilpasse regelverket, slik at det på en bedre måte enn i dag ivaretar situasjonen til krigspensjonister som innlegges i syke- eller aldershjem i utlandet, og sikrer dem en alderdom på linje med krigspensjonister innlagt i syke- eller aldershjem i Norge. I den forbindelse vises det til at krigspensjonister innlagt i syke- eller aldershjem i utlandet får utbetalt krigspensjonen ureduert (før eventuell samordning), mens krigspensjonister innlagt i syke- eller aldershjem i Norge kan få utbetalt 37 prosent av krigspensjonen (før eventuell samordning), eventuelt høyere dersom krigspensjonisten forsørger ektefelle eller barn, se redegjørelsen for gjeldende rett i punkt 2. Mange land har egenandelsordninger i forbindelse med innleggelse i syke- eller aldershjem, og ordningene kan ha ulik utforming og innretning. I tillegg kan det være slik at grunnlaget for egenandelsbetalingen er vesentlig annerledes enn i Norge, med de konsekvenser dette kan ha for egenandelens størrelse.

I et slikt perspektiv kan det argumenteres med at denne systemulikheten utfordrer prinsippet om likebehandling av krigspensjonistene,

Endringer i lov 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militærpersoner og lov 13. desember 1946 nr. 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner – (refusjon av egenandeler ved varig innleggelse i institusjon i utlandet)

som skal sikre krigspensjonister bosatt i utlandet samme rettigheter som krigspensjonister bosatt i Norge.

Departementet anser at en slik systemulikhet bør kunne være tilstrekkelig grunnlag for regelverkstilpasninger, eksempelvis i form av at krigspensjonistene kan få refundert betalte egenandeler ved varig innleggelse i syke- eller aldershjem i utlandet. Det vil i så fall være tale om å refundere egenandeler ut over det bostedslandet dekker.

Som ledd i en egenandelsrefusjon, bør utbetaling av pensjon til krigspensjonister varig innlagt på institusjon i utlandet, reduseres tilsvarende den reduksjonen krigspensjonister får ved varig innleggelse i syke- og aldershjem i Norge, se punkt 2. Da underbygger reglene for utbetaling av pensjon til krigspensjonister innlagt på syke- og aldershjem i utlandet og i Norge, likebehandlingsprinsippet.

Krigsinvaliddepensjonister bør være rettighetssubjekt i en slik ordning. Enker etter krigspensjonister bosatt i utlandet mottar riktignok enkepensjon fra Norge, men bør likevel ikke omfattes av en omlegging. Det forutsettes at den som mener å falle inn under de nye reglene, på vanlig måte setter fram krav overfor Arbeids- og velferdsetaten om å få refundert betalte egenandeler.

Slik Stortinget ber om i anmodningsvedtaket, sikrer forslaget på en målrettet og god måte krigspensjonister, herunder krigsseilere, innlagt på syke- eller aldershjem i utlandet en trygg og verdig alderdom, som om de hadde vært bosatt i Norge.

Det foreslås at lovendringen gis med virkning fra 1. juli 2024, overensstemmende med anmodningsvedtaket.

Det vises til lovforslaget, lov om krigspensjonering for militærpersoner § 31 og lov om krigspensjonering for sivilpersoner og hjemmestyrkepersonell § 32.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Refusjon av egenandeler vil innebære mindre utgifter for krigspensjonister innlagt på institusjon i utlandet der det kreves en egenandel fra krigspensjonisten og merutgifter til krigspensjoneringsordningen. Reglene om reduksjon av krigspensjon ved opphold på institusjon vil da innebære en reduksjon av krigspensjonen på inntil

63 prosent, eventuelt mindre dersom krigspensjonisten forsørger ektefelle eller barn, som isolert sett også innebærer mindre utgifter til krigspensjoneringsordningen. Nettoeffekten avhenger av størrelsen på egenandelene og størrelsen på reduksjonen av pensjonen. Departementet legger til grunn at refusjonsordningen bare vil bli benyttet dersom størrelsen på egenandelene overstiger reduksjonen av pensjonen.

Samlede merutgifter er imidlertid uansett begrenset, da det i dag er færre enn ti krigspensjonister bosatt i utlandet. Merutgiftene på grunn av lovendringene anses derfor å være små.

Forslaget har ingen administrative konsekvenser.

5 Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget

Til militærkrigspensjonsloven § 31

Første ledd første punktum slår fast retten til refusjon av egenandeler ved innleggelse i syke- eller aldershjem i utlandet, ut over det bostedslandet dekker. Krigsinvaliddepensjonisten er tilsiktet rettighetssubjekt. Enken kan dermed ikke gjøre krav gjeldende. Krigsinvaliddepensjonisten må først dekke egenandelene, for deretter søke Arbeids- og velferdsetaten om å få dem refundert. Det kreves at innleggelsen i institusjonen er varig, midlertidig innleggelse gir ikke rett til refusjon.

Første ledd andre punktum rammer inn størrelsen på egenandelene som refunderes. De begrenser seg til det som er normalt i bostedslandet. Bor vedkommende på et syke- eller aldershjem der oppholdet er dyrere enn hva som er normalt i landet, refunderes kun normale egenandeler. Egenandeler i høykostland vil likevel refunderes, forutsatt at de er normale i landet.

Andre ledd bestemmer at der det gis refusjon etter første ledd, beregnes pensjonen etter bestemmelsen i § 3 nr. 4 sjette ledd. Det er redegjort for bestemmelsen i punkt 2.

Det vises til punkt 3.

Til sivilkrigspensjonsloven § 32

Bortsett fra paragrafhenvvisning, er ordlyden identisk med den i militærkrigspensjonsloven § 31. Det vises derfor til merknadene til denne bestemmelsen.

Det vises til punkt 3.

Endringer i lov 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militærpersoner og lov 13. desember 1946 nr. 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner – (refusjon av egenandeler ved varig innleggelse i institusjon i utlandet)

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i lov 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militærpersoner og lov 13. desember 1946 nr. 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner – (refusjon av egenandeler ved varig innleggelse i institusjon i utlandet).

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militærpersoner og lov 13. desember 1946 nr. 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner – (refusjon av egenandeler ved varig innleggelse i institusjon i utlandet) i samsvar med et vedlagt forslag.

Endringer i lov 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militærpersoner og lov 13. desember 1946 nr. 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner – (refusjon av egenandeler ved varig innleggelse i institusjon i utlandet)

Forslag

til lov om endringer i lov 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militærpersoner og lov 13. desember 1946 nr. 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner – (refusjon av egenandeler ved varig innleggelse i institusjon i utlandet)

I

I lov 13. desember 1946 nr. 21 om krigspensjonering for militærpersoner gjøres følgende endring:

§ 31 skal lyde:

Krigspensjoneringen kan dekke krigsinvalidpensionistens egenandeler til varig innleggelse i syke- eller aldershjem i utlandet ut over det som dekkes av bostedslandet. Dekningen begrenser seg til det som er normalt i bostedslandet.

Ved egenandelsdekning etter første ledd beregnes pensjonen etter § 3 nr. 4 sjette ledd.

II

I lov 13. desember 1946 nr. 22 om krigspensjonering for hjemmestyrkepersonell og sivilpersoner gjøres følgende endring:

§ 32 skal lyde:

Krigspensjoneringen kan dekke krigsinvalidpensionistens egenandeler til varig innleggelse i syke- eller aldershjem i utlandet ut over det som dekkes av bostedslandet. Dekningen begrenser seg til det som er normalt i bostedslandet.

Ved egenandelsdekning etter første ledd beregnes pensjonen etter § 6 nr. 4 sjette ledd.

III

Loven gjelder fra 1. juli 2024.

